

**Wojewódzki Konkurs Przedmiotowy
z biologii dla uczniów szkół podstawowych
województwa kujawsko-pomorskiego**

Etap wojewódzki – 18 lutego 2020 r.

Kod ucznia: _____

Wynik: _____/... pkt.

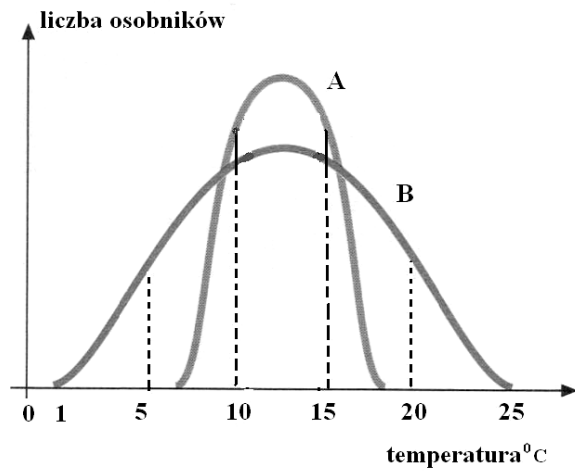
Instrukcja dla ucznia

Zanim przystąpisz do rozwiązywania testu, przeczytaj uważnie poniższą instrukcję.

1. Wpisz w wyznaczonym miejscu powyżej swój kod ustalony przez Komisję Konkursową. Nie wpisuj swojego imienia i nazwiska.
2. Przed rozpoczęciem pracy sprawdź, czy twój arkusz testowy jest kompletny. Niniejszy arkusz testowy składa się z **17** stron i zawiera **35** zadań. Jeśli zauważysz jakiegokolwiek braki lub błędy w druku, zgłoś je natychmiast Komisji Konkursowej.
3. Przeczytaj uważnie i ze zrozumieniem polecenia i wskazówki do każdego zadania.
4. Odpowiedzi zapisuj długopisem z czarnym lub niebieskim tuszem.
5. Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi. W zadaniach wielokrotnego wyboru poprawne odpowiedzi zaznaczaj zgodnie z poleceniem.
6. Nie używaj korektora. Jeżeli pomylisz się, błędną odpowiedź otocz kółkiem i ponownie udziel poprawnej odpowiedzi. Oceniane będą tylko odpowiedzi, które zostały zaznaczone lub wpisane zgodnie z poleceniem i umieszczone w miejscu do tego przeznaczonym.
7. Przy każdym zadaniu podano maksymalną liczbę punktów, którą można uzyskać.
8. Na ostatniej stronie testu znajdziesz miejsce na brudnopis. **Brudnopis nie podlega ocenie.**
9. Pracuj samodzielnie.
10. Nie wolno wносить telefonów komórkowych na konkurs.
11. Całkowity czas na wykonanie testu pisemnego wynosi **90 minut.**

Zadanie 1. (0 – 3)

Dokonaj analizy wykresu, na którym przedstawiono zakresy tolerancji ekologicznej dwóch gatunków A i B. Uzupełnij trzy zdania znajdujące się obok wykresu.

Zdania

1. Minimalna wartość temperatury dla gatunku A wynosi około ....., a maksymalna dla gatunku B –.....
2. Optimum dla gatunku A wynosi....., a dla gatunku B wynosi .....
3. Większy zakres tolerancji na temperaturę ma gatunek.....

Zadanie 2. (0 – 1)

Dokończ zdanie wybierając odpowiedź A lub B oraz jej uzasadnienie 1. lub 2.

Zarastanie stoków pokrytych zastygłą lawą jest przykładem

A.	sukcesji wtórnej,	ponieważ	1.	zachodzi na obszarze zajęтым wcześniej przez biocenozę, która została zniszczona.
B.	sukcesji pierwotnej,		2.	zachodzi na obszarach niezajętych przez żadną biocenozę.

Zadanie 3. (0 – 3)

W ekosystemie lasu występują elementy biotopu i biocenozy. Podkreśl, spośród podanych przykładów, elementy biotopu.

porosty skorupiaste, woda strumienia, skowronek zwyczajny, borówka brusznica, sole mineralne, bakterie glebowe, promieniowanie słoneczne

Zadanie 4. (0 – 2)

Na terenie pewnego rezerwatu przyrody o powierzchni 80 ha żyje populacja żubrów: 16 samic, 3 samce i 21 młodych osobników. Oblicz, jakie jest zagęszczenie żubrów w tym rezerwacie. Zapisz odpowiedź.

Obliczenia

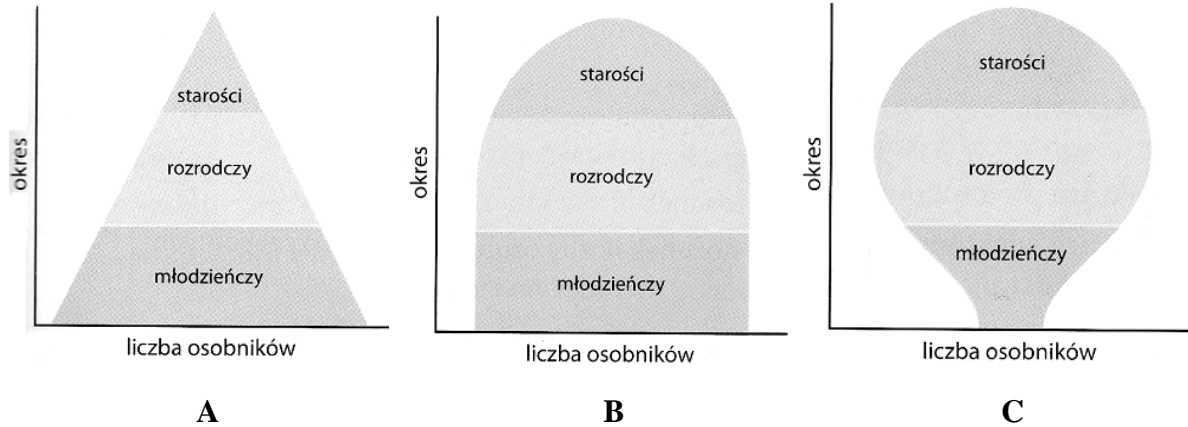
.....
 .....

Odpowiedź

.....

Zadanie 5. (0 – 2)

Na rysunkach od A do C przedstawiono trzy typy populacji. Wskaż populację, której liczebność z czasem będzie stale malała. Uzasadnij swój wybór jednym argumentem.

Populacja .....

Argument .....

Zadanie 6. (0 – 1)

Podaj nazwę rezerwatu przyrody, którego opis znajduje się poniżej.

W Zespole Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego występuje rezerwat przyrody utworzony w celu ochrony śródleśnego torfowiska przejściowego z jedynym w tej części kraju stanowiskiem brzozy karłowatej – reliktem epoki lodowcowej. Jest to jedno z trzech stanowisk tego gatunku w Polsce. Rezerwat ten jest objęty obszarem sieci Natura 2000.

Nazwa rezerwatu przyrody .....

Zadanie 7. (0 – 1)

Podkreśl nazwy organizmów, między którymi zależność jest przykładem mikoryzy.

groch zwyczajny, ukwiat wspaniaty, bakterie brodawkowe, mrówka grzybiarka,

krokodyl nilowy, dąb szypułkowy, łuskiewnik różowy, borowik szlachetny

Zadanie 8. (0 – 6)

Na mapce województwa kujawsko-pomorskiego literami od A do C oznaczono położenie trzech zwartych kompleksów leśnych. Poniżej cyframi od I do III zamieszczono opisy dotyczące tych kompleksów leśnych.

Wykonaj następujące zadania.

1. Podaj nazwy opisanych kompleksów leśnych.

2. Wskaż położenie opisanego kompleksu leśnego zapisując odpowiednie oznaczenie literowe.

I. Lasy tego kompleksu położone są w dwóch województwach: mazowieckim i kujawsko-pomorskim. Cały obszar leży w dorzeczu Wisły. Głównym rezerwuarem wody jest zbiornik na Wiśle. Na obszarze dominują siedliska borowe: bór świeży , bór mieszany, bór suchy.

1. Nazwa .....

2. Położenie .....

II. Ten kompleks leśny położony jest w Kotlinie Toruńskiej. Drzewostan tworzą głównie sosny z domieszką dębu, brzozy i grabu. Porasta on wysokie wydmy, które są pozostałością po zalegających tu niegdyś lodowcach. Słabej jakości piaszczyste gleby nie sprzyjały rozwojowi rolnictwa na tym terenie, dzięki czemu lasy nie zostały wykarczowane i do dziś zachowały swój naturalny charakter.

1. Nazwa .....

2. Położenie .....

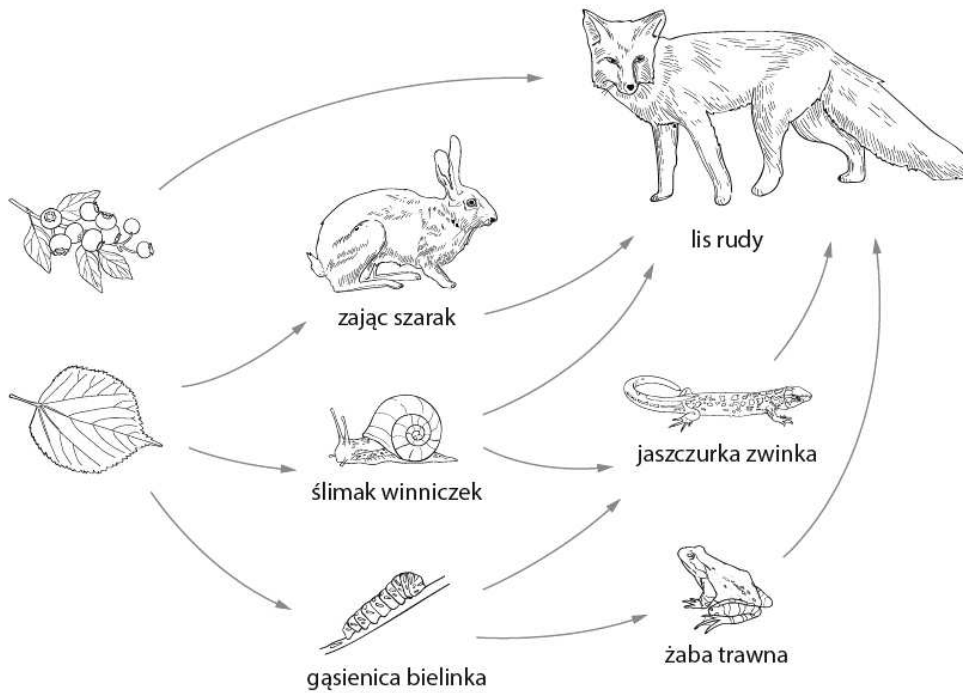
III. Jest to największy kompleks leśny. Dominują formy polodowcowe, pagóry moren czołowych, rynny polodowcowe. Urozmaiceniem są liczne rzeki oraz jeziora. Najwięcej jest siedlisk borowych: bór świeży, bór mieszany świeży, bór suchy. Znajduje się tu wiele obiektów i urządzeń służących rekreacji i edukacji ekologicznej, w tym kilkanaście ścieżek dydaktycznych i ośrodek edukacji w Woziwodzie.

1. Nazwa .....

2. Położenie .....

Zadanie 9. (0 – 4)

Dokonaj analizy przedstawionej na rysunku sieci pokarmowej (troficznej), która występuje w środowisku lądowym. Wykonaj zadania znajdujące się pod rysunkiem.

I. Podaj nazwę poziomu troficznego, na którym znajduje się lis rudy, gdy zjada każde z podanych organizmów.

A. Żaba – .....

B. Jagody – .....

C. Zając – .....

II. Z podanej sieci pokarmowej wybierz i zapisz łańcuch pokarmowy, którego ostatnie ogniwo będzie uzyskiwało najmniej energii.

.....

Zadanie 10. (0 – 3)

Podkreśl nazwy rodzajowe tylko tych ryb występujących w Morzu Bałtyckim, które prowadzą przydenny tryb życia.

łosoś, śledź, flądra, iglicznia, makrela, turbot, dorsz, gładzica

Zadanie 11. (0 – 3)

Oceń zawarte w tabeli informacje dotyczące zależności między organizmami w ekosystemie. Wpisz w odpowiedniej kolumnie znak X.

L.p.	Informacje	Prawda	Fałsz
1.	Zależność między roślinożercą a rośliną może mieć charakter nieantagonistyczny.		
2.	W wyniku działalności drapieżników przy życiu pozostają osobniki lepiej przystosowane.		
3.	Skutkiem konkurencji międzygatunkowej może być wyparcie jednego z konkurujących gatunków.		

Zadanie 12. (0 – 3)

Podkreśl tylko te cechy, które są wspólne dla człowieka i małp człekokształtnych.

- a) wysoko rozwinięte zdolności manualne
- b) rozróżnianie barw
- c) długie kończyny z obrotowymi stawami
- d) dwunożność
- e) obuoczne widzenie
- f) zredukowane owłosienie ciała

Zadanie 13. (0 – 2)

Do podanych określeń oznaczonych literami od A do B przyporządkuj przykłady narządów oznaczone cyframi od 1 do 3.

- A. Struktury homologiczne
- B. Struktury analogiczne

A. ....

Przykłady narządów

- 1. Skrzydło ważki i skrzydło gołębia
- 2. Kończyna kreta i kończyna konia
- 3. Kończyna przednia konia i skrzydło nietoperza

B. ....

Zadanie 14. (0 – 1)

Dokończ zdanie wybierając odpowiedź A lub B oraz jej uzasadnienie 1 lub 2.

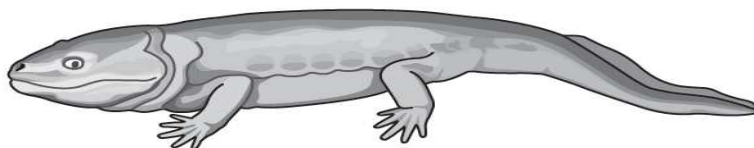
Przedstawiona na rysunku stopa należy do

A.	szympansa,	ponieważ	1.	jest płaska i ma przeciwstawny paluch.
B.	człowieka,		2.	jest wysklepiona i nie ma przeciwstawnego palucha.

Zadanie 15. (0 – 4)

Przeczytaj uważnie poniższy tekst i przeprowadź analizę rysunku zamieszczonego poniżej, a następnie wykonaj polecenia.

Jednym z dowodów ewolucji są organizmy łączące cechy dwóch grup systematycznych. Przykładem takiego organizmu była przedstawiona na rysunku Ichtiostega – forma przejściowa między rybami a płazami. Zwierzę to miało długość 1,2 m. Jego ciało było pokryte drobnymi łuskami, a wzdłuż ogona znajdowała się płetwa grzbietowa. Ichtiostega miała linię naboczną, a narządami wymiany gazowej u form dorosłych były płuca. Żyła w wodzie, ale mogła również poruszać się na lądzie dzięki szeroko rozstawionym palczastym kończynom typu lądowego.

I. Z poniższych zdań wybierz informacje błędne spośród wytłuszczzonych i zapisz je.

A. Takie gatunki, jak ichtiostega, nazywamy formami **pośrednimi / relikdami**.

B. Są one **pośrednimi / bezpośrednimi** dowodami ewolucji.

Informacje błędne

A. ...., B. ....

II. Korzystając z tekstu podaj dwie cechy płazów, które występowały u ichtiostegi.

1. ....

2. ....

Zadanie 16. (0 – 3)

Oceń zawarte w tabeli informacje dotyczące głównych założeń teorii ewolucji.

Wpisz w odpowiedniej kolumnie znak X.

L.p.	Informacje	Prawda	Falsz
1.	Osobniki o cechach niepożądanych w danych warunkach środowiska mają mniejsze szanse na ich przekazanie potomstwu.		
2.	Zmienność genetyczna w obrębie gatunku powstaje w wyniku zmian środowiskowych.		
3.	W wyniku izolacji geograficznej pewnej grupy osobników tego samego gatunku, może powstać nowy gatunek.		

Zadanie 17. (0 – 3)

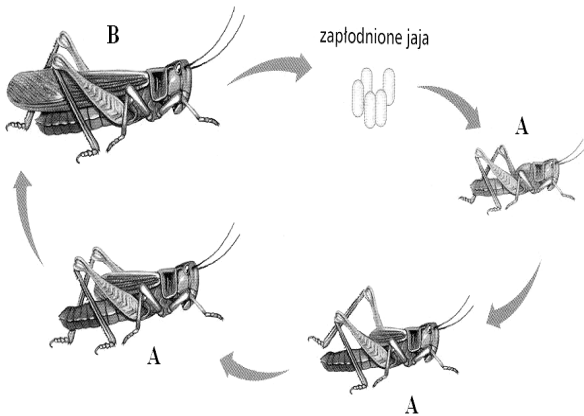
Podkreśl przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody, które nie zakłócają równowagi ekologicznej.

- a) zachowanie zadrzewień śródpolnych
- b) wycinka lasów w celu zwiększenia powierzchni upraw i pastwisk
- c) ustalanie limitów połowów
- d) wprowadzanie obcych gatunków do środowiska
- e) zachowanie torfowisk i bagien jako naturalnych zbiorników wody
- f) stosowanie monokultur na polach i w lasach
- g) wypalanie traw
- h) osuszanie terenów podmokłych.

Zadanie 18. (0 – 3)

Rysunek przedstawia cykl rozwojowy owada.

I. Podaj nazwę tego typu przeobrażenia.

Nazwa przeobrażenia

.....

II. Spośród podanych podkreśl tylko te owady, u których występuje taki sam typ przeobrażenia.

- chrabąszcz majowy, jedwabnik morwowy, turkuć podjadek,*
ważka żółta, pływak żółto-brzeżek

Zadanie 19. (0 – 2)

Spośród podanych nazw rodzajowych mięczaków wybierz głowonogi oraz małże słodkowodne.

- przydacznia, małgiew, łodziki, szczeżuja, kałamarnica, omulek,*
skójka, sercówka, mątwy, przegrzebek, rogowiec

Głowonogi .....

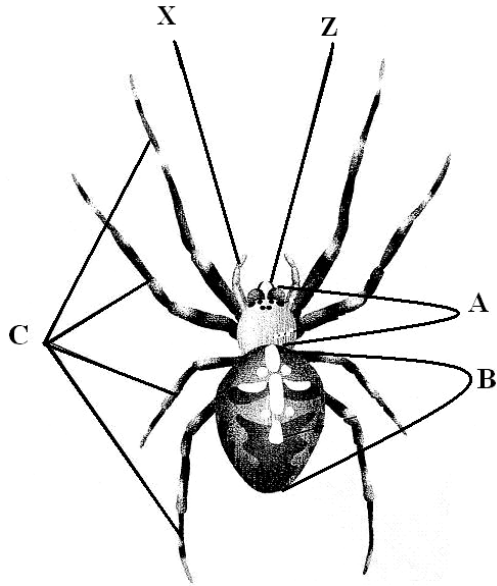
Małże słodkowodne .....

Zadanie 20. (0 – 5)

Na rysunku literami od A do C oznaczono elementy budowy pająka ogrodowego, a literami X i Z jego odnóża gębowe.

I. Podaj nazwy elementów budowy A i B.

Elementy budowy

A. ....

B. ....

II. Uzupełnij tabelę wpisując odpowiednio nazwę odnóża gębowego.

Następnie przyporządkuj im wybraną funkcję, spośród podanych, które oznaczono cyframi 1 i 2.

Funkcja odnóża gębowego

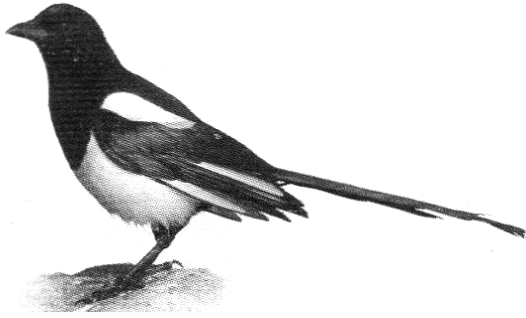
1. Służą pochwytnia i rozdrabniania pokarmu. Pełnią również funkcję narządów dotyku.
2. Służą do ataku i obrony. Są zakończone ostrym, ruchomym pazurem z ujściem gruczołów jadowych, które produkują substancję paraliżującą i trawiącą.

Oznaczenie odnóża gębowego	Nazwa odnóża gębowego	Oznaczenie cyfrowe funkcji
X		
Z		

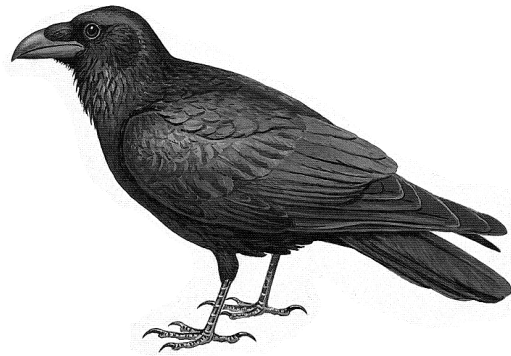
Zadanie 21. (0 – 2)

Uczniowie przeprowadzili obserwację pospolitych gatunków ptaków.

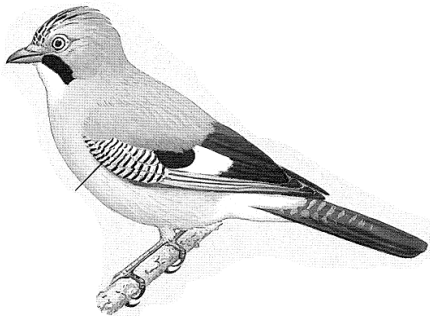
Zapisz oznaczenia literowe tylko tych ptaków, które nie należą do rodziny krukowatych.

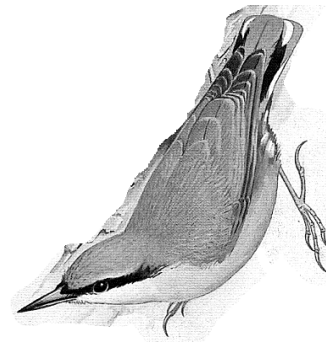
A

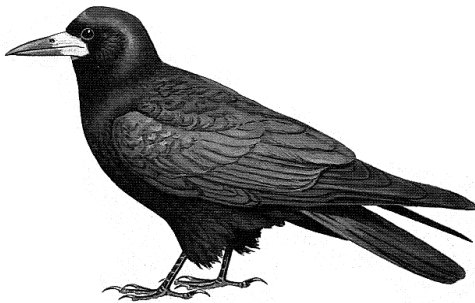
B

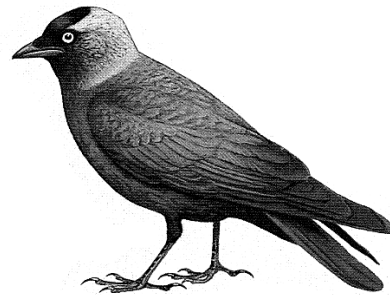
C

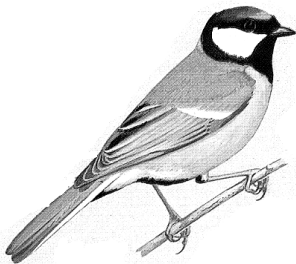
D

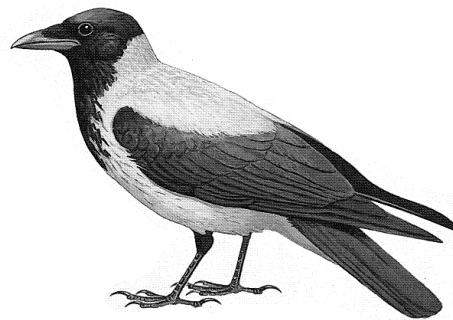
E

F

G

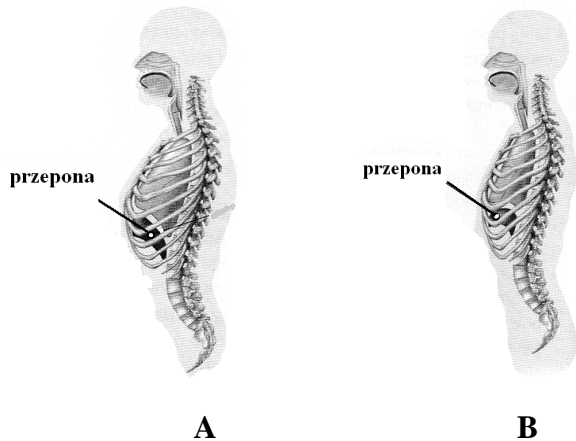
H

Do krukowatych nie należą .....

Zadanie 22. (0 – 5)

Na rysunkach oznaczonych literami A i B przedstawiono mechanizm wentylacji płuc.

I. Wskaż rysunek, na których pokazano mechanizm wdechu.

Mechanizm wdechu

Rysunek .....

II. Z poniższych zdań wybierz informacje prawidłowe dotyczące mechanizmu wydechu spośród wyfluszczonych i zapisz je.

- A. W czasie wydechu przepona **kurczy się/ rozkurcza się**.
- B. Jednocześnie mięśnie międzyżebrowe **kurczą się/rozkurczają się**.
- C. Żebra **unoszą się/opadają**.
- D. Klatka piersiowa **zmniejsza/zwiększa** swoją objętość.

Informacje prawidłowe

- A. ...., B. ....
- C. ...., D. ....

Zadanie 23. (0 – 3)

Jednym z przejawów zachowania homeostazy w organizmie człowieka jest stała temperatura organizmu.

I. Spośród podanych mechanizmów regulacji temperatury ciała podkreśl tylko te, które zapobiegają wychłodzeniu organizmu.

- a) zmniejszenie wytwarzania ciepła,
- b) rozszerzenie naczyń krwionośnych w skórze,
- c) spowolnienie procesów metabolicznych,
- d) zwiększone wydalanie potu,
- e) częstsze skurcze mięśni pojawienie się tzw. „gęsiej skórki”
- f) zmniejszenie częstości oddechów.

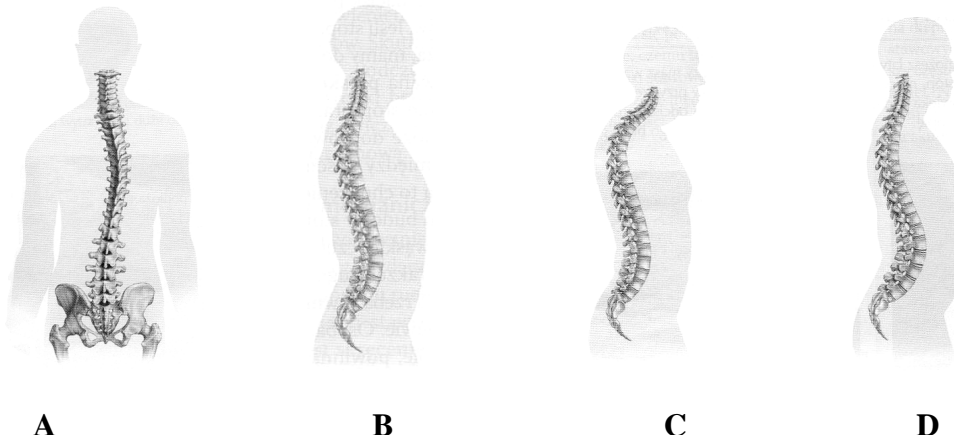
II. Podaj nazwę części mózgu, w której znajduje się ośrodek termoregulacji.

.....

Zadanie 24. (0 – 4)

Na rysunkach literami od A do D oznaczono postawę ciała. Jeden z rysunków prezentuje prawidłową postawę ciała, a pozostałe wady postawy związane ze skrzywieniami kręgosłupa. I. Rozpoznaj te rysunki, na których przedstawiono skrzywienia kręgosłupa i przyporządkuj im podane nazwy. Zapisz przy nazwie wybrane oznaczenie literowe.

nadmierna lordoza, skolioza, nadmierna kifoza

Nadmierna lordoza .....

Skolioza .....

Nadmierna kifoza .....

II. Podaj jeden przykład niewłaściwego zachowania, które może doprowadzić do skrzywienia kręgosłupa oznaczonego literą A.

Przykład

.....
 .....

Zadanie 25. (0 – 1)

Przyporządkuj cukrzycy typu II odpowiednią przyczynę oznaczoną literami A i B oraz objawy oznaczone cyframi 1 i 2. Zapisz odpowiednio oznaczenia literowe i cyfrowe.

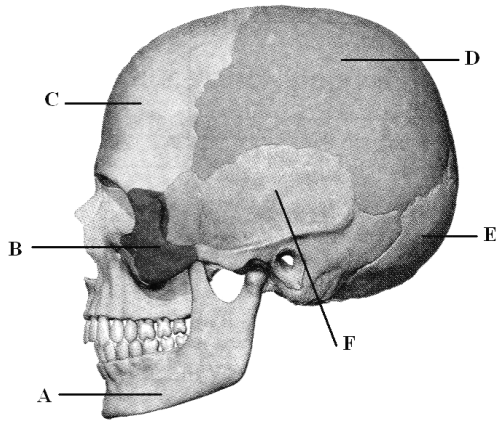
Przyczyna	Objawy
A – oporność komórek organizmu na działanie insuliny	1 – pojawiają się u dzieci i osób do 30. roku życia; częste oddawanie moczu, wzmożone pragnienie, uczucie zmęczenia, utrata masy ciała
B – niedobór insuliny spowodowany uszkodzeniem komórek trzustki	2 – pojawiają się u osób po 35. roku życia; wzmożone pragnienie i łaknienie, uczucie zmęczenia

Cukrzyca typu II .....

Zadanie 26. (0 – 5)

Na rysunku literami od A do F oznaczono kości czaszki człowieka.

I. Wskaż oznaczenia literowe oraz podaj nazwy tylko tych kości, spośród oznaczonych na rysunku, które tworzą mózgowiczaszkę i są pojedyncze.

I. Pojedyncze kości mózgowiczaszki

Oznaczenie literowe

Nazwa kości

.....

.....

.....

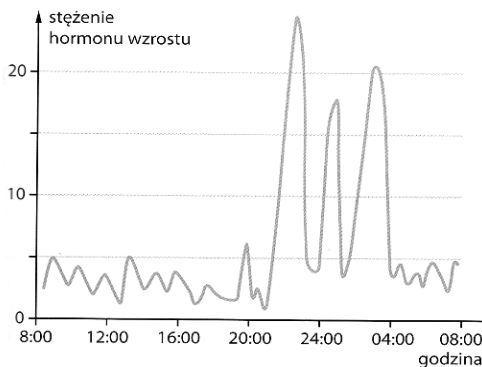
II. Podaj nazwę rodzaju połączenia kości w mózgowiczaszce dorosłego człowieka.

Nazwa rodzaju połączenia kości

.....

Zadanie 27. (0 – 3)

Na wykresie przedstawiono dobowy cykl produkcji hormonu wzrostu. Na podstawie analizy wykresu i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

A. Podaj nazwę gruczołu dokrewnego, który wydziela hormon wzrostu.

.....

.....

B. Określ w jakiej porze doby hormon wzrostu osiąga najwyższe stężenie.

.....

.....

C. Podkreśl okres życia człowieka, w którym występuje we krwi, najwyższe stężenie tego hormonu.

okres szkolny, okres noworodkowy, okres przedszkolny, okres niemowlęcy, okres dojrzewania

Zadanie 28. (0 – 2)

Podkreśl zdania, które nie są prawidłowo sformułowaną hipotezą badawczą.

- Wpływ wysiłku fizycznego na pracę układu krwionośnego człowieka.
- Im więcej przysiadów tym szybsza jest praca układu krwionośnego.
- Czy wysiłek fizyczny wpływa na pracę układu krwionośnego człowieka?
- Bieg na dystansie 100 m wpływa na szybszą pracę układu krwionośnego człowieka.
- Wysiłek fizyczny po wykonaniu 20 przysiadów nie wpływa na szybszą pracę układu krwionośnego człowieka.

Zadanie 29. (0 – 3)

Oceń, które z poniższych informacji dotyczą części współczulnej, a które części przywspółczulnej autonomicznego układu nerwowego.

Wpisz w odpowiedniej kolumnie znak X.

L.p.	Informacje	Układ współczulny	Układ przywspółczulny
1.	Przyspiesza akcję serca. Hamuje aktywność żołądka i jelit.		
2.	Odpowiada za odpoczynek, a także za stan psychicznego odprężenia.		
3.	Powoduje zmniejszenie ciśnienia krwi i spowolnienie pracy serca oraz pobudzenie aktywności żołądka i jelit.		

Zadanie 30. (0 – 1)

Uzereguj podane elementy budowy ucha w kolejności zgodnej z kierunkiem przepływu fali dźwiękowej.

*błona bębenkowa, kowadełko, młoteczek, nerw przedsionkowo-ślimakowy,
ślimak, strzemiączko, płat skroniowy mózgu, przewód słuchowy zewnętrzny*

fala dźwiękowa → 1)..... → 2).....
 → 3)..... → 4) .....
 → 5) ..... → 6) .....
 → 7) ..... → 8) .....

Zadanie 31. (0 – 4)

Za obecność czynnika Rh (Rh^+) w krwi człowieka odpowiada allel dominujący R. Ustal, czy między matką a dzieckiem wystąpi konflikt serologiczny wiedząc, że matka jest heterozygotą, a ojciec homozygotą recesywną. Ustal genotypy rodziców. Ułóż krzyżówkę genetyczną. Zapisz odpowiedź.

Genotyp matki ..... **Genotyp ojca** .....

/		

Odpowiedź .....

Zadanie 32. (0 – 4)

Kobieta o ciemnych oczach i orlim nosie, heterozygotyczna pod względem obu rozpatrywanych cech ma dzieci z mężczyzną o oczach niebieskich i prostym nosie.

1. Określ, które cechy są recesywne, a które dominujące oraz jakie cechy oznaczają poniższe symbole literowe

A – ..... **a** – .....

B – ..... **b** – .....

2. Zapisz genotyp kobiety i mężczyzny używając symboli literowych: A, a, B, b zgodnie z ich znaczeniem.

Genotyp kobiety ..... **Genotyp mężczyzny**.....

3. Ustal, jaki skład alleli będą zawierać komórki jajowe kobiety? Podaj wszystkie możliwe warianty.

.....

4. Ustal, jaki skład alleli będą zawierać plemniki mężczyzny? Podaj wszystkie możliwe warianty.

.....

Zadanie 33. (0 – 2)

Uczniowie postanowili sprawdzić, czy pod wpływem żółci dodanej do oleju roślinnego wystąpią w nim zmiany. W tym celu przygotowali dwa zestawy doświadczalne.

– zestaw doświadczalny A – w probówce A umieścili 3 cm^3 oleju i napełnili do połowy wodą destylowaną

– zestaw doświadczalny B – w probówce B umieścili 3 cm^3 oleju i napełnili do połowy wodą destylowaną i dodali 2 cm^3 żółci zwierzęcej

Zawartość w obu probówkach wstrząsnęto. Następnie uczniowie obserwowali wygląd materiału badawczego w obu zestawach doświadczalnych. W wyniku przeprowadzonej obserwacji stwierdzili, że w probówce B olej został silnie rozbity na mniejsze cząsteczki, rozdrobniony. Natomiast takie zmiany nie wystąpiły w probówce A.

1. Sformułuj problem badawczy do tego doświadczenia.
2. Wyjaśnij, jakie jest działanie żółci w procesie trawienia tłuszczów.

1. Problem badawczy

.....

.....

2. Wyjaśnienie.....

.....

Brudnopis